

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

LAG OM MANIFESTATIONSED

STOCKHOLM 1920
K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI
[8101 20]

TILL KONUNGEN.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 11 juni detta år förordnat under-tecknad att såsom sakkunnig biträda inom justitiedepartementet med verkställande av en förberedande utredning angående införande i svensk

rätt av så kallad manifestationsed vid utmätning, får jag härmed i underdånighet överlämna av motiv åtföljda förslag till

- 1) lag om manifestationsed;
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Vid förstnämnda förslags utarbetande har jag sökt utnyttja den erfarenhet, man vunnit i Tyskland av där gällande lagbestämmelser av likartad beskaffenhet och varom jag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts uppdrag sökt att förskaffa mig underrättelse under en av mig under sistförflutna sommar företagen resa.

Det här framlagda förslaget synes nödvändigöra ändringar i tvenne administrativa författningar, nämligen dels förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, vari torde böra stadgas skyldighet för borgenär, som påkallat manifestationsed, att lösa alla protokoll i ärendet, och dels stadgan den 22 juni 1920 med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning, vari torde böra införas föreskrift om rätt för förste notarie att i viss utsträckning handlägga manifestationsedsärenden.

Underdånigst
SVEN LAWSKI.

Stockholm den 25 november 1920.

Förslag
till
Lag om manifestationsed.

1 §.

Har vid utmätning hos gäldenär full tillgång till gäldande av skuld, varför utmätningen skett, icke kunnat anträffas eller har uppgiven tillgång funnits tvistig eller av annan orsak ej kunnat strax till betalning i laga ordning användas, vare gäldenären pliktig att, där borgenären det äskar, upprätta skriftlig förteckning över sina tillgångar samt med ed fästa förteckningens riktighet. Sådan ed kallas i denna lag manifestationsed.

2 §.

Vill gäldenären avlägga manifestationsed, oaktat yrkande därom icke framställts, stånde det honom fritt.

3 §.

Den, som vill påkalla avläggandet av manifestationsed, skall göra skriftlig ansökning därom hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i mål, som angå gäld i allmänhet. Vid ansökningen foga sökanden i huvudskrift eller bestyrkt avskrift protokoll över den utmätningsförrättning, som föranlett ansökningen. Göres ansökning av gäldenär, skall vid densamma jämväl fogas förteckning över gäldenärens tillgångar.

4 §.

Finner konkursdomaren, att han enligt 3 § ej är behörig att taga befattning med ansökning, som där sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad i samma paragraf föreskrives eller kan ansökningen av annan orsak icke upptagas, meddele konkursdomaren genast beslut i överensstämmelse därmed och teckne det å ansökningen.

5 §.

Upptages ansökning, som gjorts av borgenär, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att å viss tid och

ort inför konkursdomaren avgiva förklaring över ansökningshandlingarna, vid äventyr att uraktlåtenhet därutinnan ej utgör hinder för målets avgörande; skolande sagda äventyr utsättas i föreläggandet. Borgenären vare pliktig att sist en vecka före den för förklarings avgivande bestämda dagen tillställa gäldenären ansökningshandlingarna i huvudskrift eller bestyrkt avskrift, så ock att före den för förklarings avgivande utsatta tiden till konkursdomaren inkomma med sådant intyg, som i 11 kap. 38 § rättegångsbalken sägs, rörande delgivningen och dagen därför. Har borgenären ej före sagda tid inkommit med bevis, att delgivning skett inom föreskriven tid, vare ansökningshandlingarna förfallen, där ej gäldenären ändock avgiver förklaring å förelagd tid.

Delgivningsbevis må till konkursdomaren insändas med posten, och skall beviset, då det blivit sålunda insänt, anses hava inkommit å tid, då det mottogs.

6 §.

Medgiver gäldenär ansökningshandling, som gjorts av borgenär, eller utelämnas gäldenären med förklaring, meddele konkursdomaren genast beslut över ansökningshandlingarna. Bestrider gäldenären ansökningshandlingarna, varde frågan, om edgång skall äga rum, hänskjuten till rätten; åliggande det parterna att utan särskild kallelse inställa sig vid rätten, vid äventyr att parts utelämnande ej hindrar frågans avgörande.

7 §.

Varder edgångsyrrande bifallet men kan eden ej genast avläggas, meddele konkursdomaren beslut om tid och ställe, då gäldenären skall, med företeende av förteckning över sina tillgångar, inför konkursdomaren fullgöra edgången; skolande beslutet innehålla erinran om den påföljd, som gäldenären enligt vad i 8 § stadgas är underkastad, därest han tredskas att ställa sig beslutet till efterrättelse.

Är gäldenären häktad eller avlägset boende, må konkursdomaren tillåta honom att fullgöra edgången inför den domstol eller konkursdomare, som är närmast; är gäldenären sjuk, äge konkursdomaren låta honom hemma i sin bostad avlägga eden.

Är gäldenären ej personligen närvarande, då beslut, som i första stycket sägs, av konkursdomaren meddelas, skall konkursdomaren låta delgiva gäldenären beslutet. Är borgenären ej tillstädes, skall han, så vitt ske kan, av konkursdomaren underrättas om beslutets innehåll.

8 §.

Tredskas gäldenär att inställa sig å tid och ställe, som bestämts jämlikt 7 §, eller att, med företeende av förteckning över sina tillgångar, avlägga ed, som blivit honom förelagd, må han efter omständigheterna hämtas eller genom häkte tillhållas att fullgöra sin skyldighet.

9 §.

På konkursdomaren ankomme att förordna om vidtagande av åtgärd enligt 8 §. Har gäldenär för tredska insatts i häkte, skall konkursdomaren, då anledning till gäldenärens kvarhållande ej längre är för handen, genast förordna om hans lösgivande.

Varder gäldenären, enligt vad ovan är stadgat, hållen i häkte, skall kostnaden därför gäldas av allmänna medel.

10 §.

Tarvar gäldenär, som på yrkande av borgenär förpliktats att avlägga manifestationsed, biträde vid upprättandet av förteckning över sina tillgångar, varde av konkursdomaren förordnande meddelat magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt eller annan lämplig person att därvid tillhandagå gäldenären.

Gottgörelse till den sålunda förordnade skall gäldas av borgenären.

11 §.

Har gäldenär gjort ansökning om att få avlägga manifestationsed, bestämme konkursdomaren genast, när och var edgången skall, vid äventyr att ansökningen varder förfallen, inför konkursdomaren fullgöras; skolande därvid bestämmelserna i 7 § andra stycket och tredje stycket sista punkten äga motsvarande tillämpning.

12 §.

Då manifestationsed skall avläggas, göra gäldenären först de tillägg till den av honom upprättade förteckningen eller de ändringar däri, som han må finna påkallade, och betyge därefter med ed, att förteckningen (med däri av honom gjorda tillägg eller ändringar) är riktig, så att ej gäldenären veterligen någon tillgång blivit utelämnad.

13 §.

Har gäldenär avlagt manifestationsed, vare han ej pliktig att innan tre år förflutit ånyo avlägga sådan ed, där det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit honom.

Samma lag vare, då gäldenären avlagt bouppteckningsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § konkurslagen eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning; dock att i sagda fall tiden skall räknas från det konkursern upphörde.

14 §.

Konkursdomaren skall föra förteckning över gäldenärer, som avlagt manifestationsed eller förpliktats att avlägga sådan ed men uraktlåtit att fullgöra edgången. Förteckningen skall upptaga varje gäldenärs namn och bostad, dag, då edgången fullgjorts, samt av rätten eller konkursdomaren i ärendet meddelade beslut eller däri eljest vidtagna åtgärder.

15 §.

Över beslut, som konkursdomaren meddelat i fall, då sådant enligt denna lag ankommer på honom, må klagan föras i hovrätten; dock gånge beslutet utan hinder av förd klagan i verkställighet, där ej förbud däremot från hovrätten kommer.

Denna lag skall träda i kraft den dag, då nya konkurslagen träder i kraft.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

- I — — — — — slag:
1. — — — — — målsägande;
  2. — — — — — check;
  3. — — — — — räkning;
  4. — — — — — boskillnad;
  5. mål angående skyldighet för gäldenär att avlägga manifesta-
tionsed;
  6. ärenden — — — — — ärenden;
  7. ärenden — — — — — stad.
- Vid — — — — — närvarande.
Mål — — — — — behandling.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om manifestationsed träder i kraft.

MOTIV.

Förslag
till
Lag om manifestationsed.

Därest vid utmätning för gäld full och säker tillgång till täckande av utmätningsborgenärens fordran icke kunnat anträffas, är det givetvis av största intresse för borgenären att veta, huruvida utmätningsförrättningen givit en riktig bild av gäldenärens ekonomiska situation eller icke. I och för sig finnes ingen säkerhet härför. Gäldenären är enligt gällande rätt icke skyldig att på något sätt medverka härutinnan. Han är ej pliktig att närvara vid förrättningen och än mindre åligger det honom att giva förrättningsmannen för denne erforderliga upplysningar angående sina tillgångar. Frånsett, att enligt stadgandet i 22 kap. 2 § strafflagen den, som under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal avhänder sig egendom för att förekomma utmätning, gör sig saker till bedrägeri, finnes i svensk lag ingen bestämmelse, som är ägnad att direkt medverka till att en utmätningsförrättning blir tillförlitlig i här ifrågavarande avseende. Endast på en omväg, nämligen genom att sätta gäldenären i konkurs och därigenom tvinga gäldenären att gå bouppteckningsed, kan utmätningsborgenären få visshet om, huruvida gäldenären verkligen icke har andra tillgångar än dem, som vid utmätningen anträffats.

För borgenären står visserligen sällan något att vinna på en konkurs. Då konkursanledningen är en resultatlös utmätning, kunna — frånsett möjligheten att återvinna egendom, vartill ju i detta sammanhang hänsyn ej bör tagas, eftersom gäldenären förutsättes påkalla konkurs blott för att få fram hos gäldenären förefintliga tillgångar, — tillgångarna i konkursboet sällan bliva så stora, att något nämnvärt är att påräkna för borgenären, sedan konkurskostnaderna täckts. Men då konkursen ej heller för borgenären medför några egentliga kostnader, innefattar konkursen för borgenären i allmänhet ingen annan olägenhet än att han måste dela med sig av vad som till äventyrs kan finnas, något, varpå han även vid en utmätning måste vara beredd. Från borgenärens synpunkt kan således icke så mycket vara att invända mot det nuvarande systemet. Därtill kommer, att detta indirekt erbjuder honom möjlighet att erhålla betalning, i det att det ibland genom blotta

konkurshotet lyckas honom att få gäldenären eller någon denne närstående att betala. I vilken utsträckning konkurshotet varit tillräckligt att framtvunga betalning, kan givetvis ej statistiskt klarläggas, men att antalet fall måste vara relativt obetydligt, synes framgå därav, att antalet konkurser, som avskrivs jämlikt 125 § konkurslagen, är synnerligen avsevärt.

Sälunda avskrevs av

4,286	konkurser, som upphörde under 1910, inalles 1,658 eller 38,7 %
4,409	» » » » 1911, » 1,733 » 39,3 %
4,136	» » » » 1912, » 1,621 » 39,2 %
4,327	» » » » 1913, » 1,873 » 43,3 %
3,869	» » » » 1914, » 1,665 » 43,0 %
4,386	» » » » 1915, » 1,960 » 44,7 %
3,514	» » » » 1916, » 1,609 » 45,8 %
2,571	» » » » 1917, » 1,286 » 50,0 %
1,773	» » » » 1918, » 1,014 » 57,2 %
1,864	» » » » 1919, » 1,119 » 60,0 % ¹⁾

Ehuru de här anförda talen så till vida äro missvisande, som de omfatta jämväl konkurser, vilka tillkommit på ansökan av gäldenär eller stärbhusdelägare, ävensom konkurser, vilka påkallats av vederbörande borgenär men icke föregåtts av resultatlös utmätning, kan man dock icke fränkänna dem en rätt stor betydelse; det stora flertalet av de avskrivna konkurserna torde nämligen vara sådana, som föregåtts av dylik utmätning.

Det är emellertid endast för borgenären, som gällande lagstiftning icke medför några egentliga olägenheter. Sedd från gäldenärens synpunkt innefattar den åter betydande sådana. I det stora antalet fall, då tillgångar av beskaffenhet att kunna tillgripas för gäld saknas, måste gäldenären icke desto mindre underkasta sig alla de ekonomiska och personliga obehag, som alltjämt äro förenade med en konkurs.

Härtill kommer, att de konkurser, som avskrivs, föranleda statsverket samt domarne på landet och expeditionshavandena i städerna ej oväsentliga kostnader och förluster, ävensom att de funktionärer, som tillsättas i dylika konkurser, gå miste om gottgörelse för sitt arbete.

Sälunda utbetalades under åren 1910—1919 av allmänna medel ersättning enligt 125 § konkurslagen med inalles 50,391 kronor 99 öre eller i medeltal omkring 5,000 kronor om året. Beloppet fördelar sig tämligen jämnt på de olika åren.

¹⁾ Siffrorna för åren 1917—1919 äro endast preliminära.

Att de här angivna talen vida understiga vad man bort vänta, ligger i öppen dag. Endast kungörelsekostnaden för varje konkurs översteg före 1916 sju kronor 50 öre och uppgår numera till mer än tjugo kronor. Förklaringen till att de meddelade siffrorna äro så låga är att söka dels däri, att storleken av de utbetalade beloppen på sina håll icke framgår av vederbörande räkenskaper, och dels däri, att domare och expeditionshavande i stor utsträckning underlåta att av allmänna medel uttaga ersättning i här ifrågavarande hänseende. Betecknande är, att under ifrågavarande tioårsperiod utbetalades i Uppsala län inalles endast 28 kronor 97 öre, fördelade på tre poster, samt i Östergötlands län allenast 140 kronor 47 öre, vilket sistnämnda belopp utanordnades till två ordinarie och en t. f. domare, medan övriga lantdomare liksom samtliga rådstuvurätter i länet underlåto att begära ersättning av allmänna medel. Som emellertid med hänsyn till den starka stegring, annons- och portokostnaderna under senare tid undergått, nämnda utgifter blivit så kännbara, att man väl ej längre kan avstå från att uttaga ersättning, kan det förväntas, att beloppen i framtiden komma att stiga högst betydligt.

Av förestående redogörelse torde framgå, att vår lagstiftning i förevarande avseende är bristfällig. En reform av densamma synes därför böra ske i syfte att borgenären vid resultatlös utmätning må, utan att behöva anlita den för gäldenären olägliga och för det allmänna dyrbara konkursvägen, erhålla en garanti, likvärdig med den, som vinnes genom konkursbouppteckningens beedigande, rörande tillförlitligheten av det resultat, vartill utmätningssmannen kommit.

Innan spörsmålet, på vad sätt en dylik reform lämpligen bör äga rum, behandlas, skall först lämnas en kortfattad redogörelse för äldre svensk lagstiftning och vissa tidigare svenska lagförslag, ävensom för viktigare utländsk lagstiftning i ämnet.

Den ovan anmärkta bristen i vår lagstiftning är så till vida ny, som tidigare, om ock under en relativt kort period, hos oss gällt föreskrifter, som voro ägnade att utan konkurs skaffa borgenären garanti för tillförlitligheten av en resultatlös utmätning.

Stadgandena i 1734 års lag voro visserligen föga tillfredsställande i här ifrågavarande hänseende. Det föreskrevs där i 5 kap. 10 § utsokningsbalken, att om gäldenären ej hade något att gälda med, han skulle bysättas, om borgenären det äskade ¹⁾. Någon maximitid för by-

¹⁾ De stadganden, som behandla bysättning såsom omedelbar påföljd av underlåten betalning eller såsom säkerhetsåtgärd, fränses givetvis i det följande.

sättning fanns icke. Lyckades det icke gäldenären att anskaffa medel till borgenärens förnöjande, fick han kvarstanna i bysättningshäktet, så länge borgenären erlade betalning för hans kost. Någon visshet om att gäldenären verkligen saknade tillgångar kunde borgenären få blott genom att sätta gäldenären i konkurs, vilket enligt 1818 och 1830 års konkurslag kunde ske, då gäldenären varit bysatt minst två månader. Varken konkursen eller avläggandet av gäldenärsed däri medförde i och för sig, att gäldenär, som vid konkurstillståndets inträde var bysatt, försattes på fri fot¹⁾.

Av de nya föreskrifter, som meddelades angående bysättning i förordningarna den 10 juni 1841 och den 19 maj 1845, ha i detta sammanhang blott föreskrifterna i 3 och 4 §§ av förstnämnda förordning betydelse. Den förra stadgade bl. a., att om gäldenär vid konkursens början var bysatt, han skulle lösgivas så snart han avlagt bouppteckningsed. Den senare innehöll, att för fordran, som bevakats i gäldenärens konkurs eller för vilken han en gång varit bysatt, bysättning ej kunde honom senare åläggas, där ej borgenären visade skälig anledning att gäldenären undandolde tillgångar, som tillfallit honom efter konkursen eller bysättningen, samt gäldenären ej heller gitte hos Konungens befallningshavande eller inför domstol med ed styrka, att han ej ägde sådan tillgång²⁾. I detta undantagsfall blev sålunda bysättningen ett tvångsmedel till framtvingande av en edgång, ägnad att giva visshet i förut angivna avseende utan att konkursvägen behövde beträdas. Genom den nya konkurslagen av den 18 september 1862 bereddes borgenären den ytterligare lättnad, att konkurs kunde påkallas redan efter tre veckors bysättning. 1862 års konkurslag innehöll för övrigt i sin ursprungliga lydelse i huvudsak samma bestämmelser som 1841 års förordning angående förhållandet emellan konkurs och bysättning³⁾.

Den lagstiftning, varigenom det, såsom förut antytts, blev möjligt att utan konkurs vinna visshet om tillförlitligheten av en resultatlös utmätning, innefattas i förordningen den 1 maj 1868 angående förändrade föreskrifter i fråga om bysättning, vari det heter: »Finnes vid utmätning gäldenär sakna full tillgång till gäldande av skuld, för vilken betalningsskyldighet är honom ålagd, eller finnes uppgiven tillgång tvistig, eller kan den för annan orsak ej strax till betalning i laga

¹⁾ Jämför Kungl. stadgan angående avträdes- och förmåns- samt boskillnads- och urarvsmål den 28 juni 1798, 5 § 3 mom., konkurslagen den 13 juli 1818, IV kap. 4 och 8 §§, och konkurslagen den 12 mars 1830, 50 och 54 §§.

²⁾ Jämför lagkommitténs förslag till allmän civillag, 20 kap. 8 och 11 §§ handelsbalken.

³⁾ Se 20, 33 och 126 §§.

ordning användas, då skall bysättning gäldenären åläggas, där borgenären det äskar och gäldenären ej gitter hos Konungens befallningshavande eller vid domstol å tid, som honom därtill föresättes, med ed styrka, att han ej äger annan tillgång än den, som uppgiven är. Har gäldenär, som ej gittat gå nämnda ed, blivit bysatt och fullgör han därefter edgången, varde ur häktet lösgiven». Förordningen innehöll vidare, att enligt densamma anordnat bysättningshäkte icke finge fortsätta längre än sex veckor.

1868 års lagstiftning var ett led i det då pågående arbetet på bysättningstvångets avskaffande. Initiativet till densamma hade ursprungligen utgått från ständerna, som vid 1860 års riksdag i nära överensstämmelse med 7 kap. 1 § i lagberedningens år 1850 framlagda förslag till utsökningsbalk för sin del beslutade en författning av väsentligt enahanda innehåll som förordningen den 1 maj 1868. Att Kungl. Maj:t ej biträdde ständernas beslut, berodde på det vid författningsförslagets granskning i Högsta domstolen framförda skälet, att Sverige icke borde avskaffa bysättningstvånget för underlåtet uppfyllande av växelförbindelser, så länge detsamma funnes kvar »i de flesta, om ej alla främmande länders lagstiftning». Då sedermera 1868 års lagstiftning genomfördes, hade detta skäl i följd av ändrad lagstiftning i Frankrike och ifrågasatt sådan i Preussen mistat sin betydelse. Att man vid berörda lagstiftning fäste stor vikt vid behovet av ett tvångsmedel till förhindrande av att en utmätningsförrättning bleve missvisande, framgår av det yttrande, vari dåvarande justitiestatsministern friherre de Geer i statsrådet hemställde om remiss till Högsta domstolen av det inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till oförmälda förordning. I yttrandet heter det bl. a.: »Beträffande den medelbara bysättningen så hade rikets ständer ej ifrågasatt, att bysättningstvånget borde ovillkorligen borttagas för det fall, att en gäldenär vid utmätning fanns sakna tillgång till gäldande av en borgenärs fastställda fordran. Men för dess tillämpning var dock i rikets ständers förslag uppställt ett sådant villkor — nämligen gäldenärs vägran att med ed intyga, det han uppgivit alla sina tillgångar, — att ingen redlig gäldenär vidare behövde underkasta sig denna påföljd; och bysättningstvånget skulle således komma att faktiskt upphöra just i det fall, där dess tillämpning med skäl av den allmänna rättskänslan ogillas. Instämmande i denna grundsats, finner jag dock å andra sidan, lika med rikets ständer, ett särskilt tvångsmedel emot tillgångars undanhållande från utmätning icke för närvarande kunna undvaras. Ty så länge i lag ej finnes stadgad någon bestämd skyldighet för gäldenären att till utmätning uppgiva alla sina tillgångar,

samt deras förtigande förty icke kan beläggas med ansvar såsom för svikligt förfarande, vilket ännu mindre kan tillämpas, om gäldenären vid utmätningstillfället håller sig undan, skulle följden av bysättningens borttagande utan alla villkor kunna bliva, att en gäldenär, som t. ex. ägde endast en borgenär och således icke ovillkorligen kunde tvingas till konkurs, sakiöst vägrade att betala sin skuld, måhända under öppet erkännande, att han därtill ägde fulla tillgångar, dem han undangömde. Men förutom den förändrade karaktär, som genom meddelande av stadganden i ovanberörda syfte skulle tilläggas bysättningstvånget i de undantagsfall, där det kunde komma i fråga att vidare tillämpas, torde en sådan lagförändring jämväl medföra fördelen av en icke obetydlig förminskning i konkursernas antal. En gäldenär nödgas nu stundom, för att undgå bysättning, till konkurs avträda sina tillgångar, ehuru dessa icke ens förslå till omkostnaderna, och fordringsägare skulle sannolikt i många fall icke tvinga sin gäldenär i konkurs, om de utan sådan kunde bringa honom att på ed uppgiva sina tillgångar.»

I det sedermera år 1871 av en därför tillsatt kommitté framlagda förslaget till ny utsökningslag förordades fullständigt borttagande ej blott av bysättningstvånget utan ock av de då förefintliga stadgandena om edgång. Kommittén anmärkte därvid, att man, kanske icke utan skäl, påstått, att den bysättning, som kunde åläggas men ganska sällan verkställdes, ej vore ändamålsenlig men innebure en icke ringa frestelse till oriktiga edgångar. Kommittéförslaget innehöll såsom en konsekvens av bysättningstvångets avskaffande förslag till sådan ändring i 3 § konkurslagen, att konkurs skulle kunna begäras, då vid utmätning för borgenärs fordran gäldenären ej uppgivit motsvarande tillgång.

Då sedermera nya lagberedningen år 1876 framlade sitt förslag till utsökningslag, återgick man i viss mån till då gällande rätt. I 86 § av förslaget hade nämligen upptagits följande stadgande: »Finnes vid utmätning gäldenär sakna full tillgång till gäldande av skuld, varför utmätning blivit sökt, eller finnes uppgiven tillgång tvistig, eller kan den för annan orsak ej strax till betalning i laga ordning användas; då vare, där borgenär det äskar, gäldenären pliktig att inom tid, som av överexekutor bestämmes, hos överexekutor eller domstol med ed styrka, att han ej äger annan tillgång än den, som uppgiven är. Har gäldenären gått ed, som nu är sagt, vare han ej pliktig att för samma fordran ånyo sådan ed gå, med mindre borgenär visar skälig anledning, att gäldenären undandöljer tillgång, som honom därefter tillfallit och till gälds betalning gå bör.» Tvångsmedlet till den föreslagna edgångens framtvingande var emellertid ej längre bysättning, vars fullständiga avskaffande förordades, eller därmed jämförlig

frihetsförlust, utan konkurs. Det föreslogs nämligen, att i 2 § konkurslagen skulle intagas föreskrift, att borgenär skulle äga påkalla konkurs, »då gäldenär, vilken det varit förelagt gå sådan ed, som i 86 § utsökningslagen sägs, underlåtit att inom föreskriven tid edgången fullgöra.» De i 33 och 126 §§ konkurslagen i dess ursprungliga lydelse förekommande bestämmelserna omredigerades samtidigt så, att de fingo avseende å det föreslagna edsinstitutet. Till motivering av nämnda institut anförde Nya lagberedningen: »Då bysättning ansetts kunna helt och hållet avskaffas, måste enligt beredningens åsikt i stället stadgas något annat tvångsmedel mot tillgångars undandöljande vid utmätning, ty eljest skulle en gäldenär kunna saklöst vägra att betala en skuld, under öppet erkännande, att han hade tillgångar, som han undångömd. Att såsom dylikt tvångsmedel omedelbart anlita gäldenärens försättande i konkurstillstånd torde ej vara lämpligt. Försättandet i konkurs skulle ofta endast hava till syftemål att framtvinga en bouppteckningsed, och konkursernas antal komme därav att betydligt ökas och företrädesvis just med sådana, som konkurslagen i 126 § velat förhindra. Det synes därför lämpligare att, i likhet med flera främmande lagstiftningar, stadga skyldighet för gäldenär, som vid utmätning funnits sakna tillgångar till sin skulds gäldande, att med ed betyga, det han ej äger andra tillgångar än de uppgivna. För en redlig gäldenär medför denna skyldighet vida mindre olägenhet än ett försättande i konkurs; men i fråga om en gäldenär, som verkligen äger tillgångar, vilka han vill fördölja, bör edgången utgöra ett verksamt medel att framtvinga desamma. Påföljden för gäldenärens vägran att avlägga nämnda ed torde åter lämpligen kunna bestå däri, att han må i sådant fall försättas i konkurstillstånd. Genom konkurslagens bestämmelser angående bouppteckningsed och äventyret för tredska att gå sådan ed erhållas sedermera tillräckliga tvångsmedel för att framtvinga en sanningsenlig uppgift angående tillgångarna.»

Det föreslagna stadgandet, som av Högsta domstolen lämnades utan anmärkning och oförändrat upptogs i den till 1877 års riksdag avlätna propositionen med förslag till ny utsökningslag, blev emellertid på grund av den i riksdagen då härskande obenägenheten mot edgångar icke godkänt. Riksdagen, vars ståndpunkt sålunda kom att överensstämma med den, som kommit till uttryck i 1871 års kommittéförslag, måste i enlighet med densamma låta resultatlös utmätning bliva konkursanledning och beslutade därför för sin del den lydelse av nuvarande 2 § 1 mom. konkurslagen, som detta stadgande alltjämt äger. Riksdagens be-

slut godkändes av Kungl. Maj:t¹⁾. Att den sålunda tillkomna, alltjämt gällande anordningen är bristfällig, har redan förut framhållits. Ett synnerligen starkt bevis för att densamma innebär en försämring gent emot de under den närmast föregående tiden gällande föreskrifterna skulle otvivelaktigt vara förebragt, därest det påvisades, att 1868 års lagstiftning medförde en minskning av antalet konkurser och att dess upphävande föranledde en ökning därav. Men ehuru den officiella statistiken visar, att antalet konkurser var synnerligen lågt under de år, nämnda lagstiftning var gällande, torde man icke vara berättigad att av nämnda förhållanden draga någon bestämd slutsats. Härför skulle nämligen erfordrats, att de ekonomiska förhållandena under den period, en sådan jämförelse skulle omfatta, varit konstanta, vilket ju icke var fallet²⁾. Däremot skulle man måhända erhålla ett säkrare bevis, därest det kunde påvisas, att relativa antalet konkurser, som upphört i följd av avskrivning, visat nedgång under den tid, 1868 års lagstiftning var vid makt. Detta befinnes också vara förhållandet. Medan av de konkurser, som bragtes till slut under åren 1869—1878, 8,6 till 12,4 % utgjordes av sådana, som avskrevos, växlade motsvarande tal under åren 1865³⁾—1868

¹⁾ Det föreslagna edsinstitutet hade ursprungligen tillstyrkts av det särskilda utskott, som tillsatts för behandling av förslaget till utskökningslag. Sedan 86 § i förslaget återremitterats till utskottet, föreslog utskottet den ändring i förslaget, som sedermera godkändes av riksdagen. Om utskottets senare utlåtande voro utskottets ledamöter med ett undantag ense, men vid utlåtandet var fogad en reservation av utskottets ordförande, t. f. presidenten K. J. Berg, tillika ordförande i Nya lagberedningen. I reservationen, till vilken åtta av utskottets ledamöter helt eller i huvudsak anslöto sig, yttrades bl. a.: Ändamålet med konkurs vore att utreda ett gäldbundet bo och genom befintliga tillgångars realiserande åt borgenärerna, i den mån det kunde ske, bereda betalning för deras fordringar. Om under förvaltningens lopp bleve uppenbart, att konkursboets tillgångar ej försloge till nödiga kostnaders bestridande, ägde rätten förordna, att vidare behandling av konkurssaken ej skulle äga rum. Häremot stode nu den föreslagna föreskriften, enligt vilken den omständigheten, att gäldenären saknade alla tillgångar, i och för sig utgjorde anledning till konkurs, i uppenbar motsägelse. Konkursen måste kort efter dess anhängiggörande avskrivas av samma anledning, som framkallat den, eller gäldenärens medlöshet, och med hans försättande i konkurs hade således intet annat vunnits, än att han blivit tvungen att gå just den ed, vilken, såsom innefattande en moralisk tortyr, man ville ur utskökningslagen utesluta. För detta ändamål vore den vidlyftiga apparaten av en konkurs icke erforderlig. Någon stämna hade ej inom riksdagen höjt sig för gäldenärsedens totala avskaffande. Men ryggade man tillbaka för en sådan åtgärd, vågade man ej genom gäldenärsedens borttagande lämna gäldenären tillfälle att saklöst undandraga sig att betala sin skuld, vore det rättare att tydligt i lagen uttala hans skyldighet att gå en sådan ed än att tvinga honom därtill på omvägar.

²⁾ Antalet konkurser utgjorde fr. o. m. år 1864, då nya konkurslagen trädde i kraft, till och med år 1890:

1864: 2,784	1865: 3,982	1866: 4,084	1867: 5,089	1868: 3,990
1869: 3,085	1870: 1,967	1871: 1,199	1872: 892	1873: 725
1874: 862	1875: 1,297	1876: 1,297	1877: 1,723	1878: 2,863
1879: 3,193	1880: 2,058	1881: 1,937	1882: 2,056	1883: 2,145
1884: 2,445	1885: 2,641	1886: 4,057	1887: 4,000	1888: 3,495
1889: 2,625	1890: 2,303.			

³⁾ Det första år, från vilket statistiska uppgifter i förevarande avseende föreligga.

emellan 17,9 och 20,3 % och under tiden 1879—1890 emellan 9,8 och 23,4 %¹⁾).

Efter nya utskökningslagens antagande fick frågan om en reform av här ifrågavarande lagstiftning vila, till dess att densamma upptogs till ny behandling i konkurslagstiftningskommitténs år 1911 framlagda betänkande.

Nämnda kommitté fann de av 1877 års riksdag mot det då föreslagna manifestationsedsinstitutet anförda skälen föga vägande. Bortsett från de motiv av religiös art, som syntes hava varit huvudsakligen bestämmande för riksdagen, kunde enligt kommitténs mening delade meningar knappast råda därom, att det medel till förstärkande av en ut-sagas trovärdighet, som utgjordes av ed eller en försäkran, som i av-seende å den kriminella påföljden vore jämställd med ed, icke kunde i lagstiftningen undvaras och att rent teoretiskt det ifrågasatta edsinstituet ej kunde te sig annat än tilltalande.

Kommittén ansåg sig dock icke kunna föreslå upptagande av ett dylikt manifestationsedsinstitut i svensk rätt. Anledningen härtill var, enligt vad kommitténs motiv giva vid handen, att kommittén ej kunde utfinna någon lämplig påföljd för underlåtenhet att avlägga eden.

De två påföljder, som enligt kommittén kunna komma i betraktande, äro häkte och gäldenärens försättande i konkurs.

¹⁾ Sälunda avskrevos av

1,900	konkurser, som upphörde år	1865, 366	eller	20,3	%
2,313	»	» 1866, 465	»	20,1	%
2,985	»	» 1867, 552	»	18,5	%
3,340	»	» 1868, 601	»	17,9	%
3,481	»	» 1869, 396	»	11,0	%
2,919	»	» 1870, 363	»	12,4	%
2,113	»	» 1871, 212	»	10,0	%
1,446	»	» 1872, 181	»	12,2	%
1,135	»	» 1873, 135	»	11,9	%
939	»	» 1874, 95	»	10,1	%
1,159	»	» 1875, 104	»	9,0	%
1,162	»	» 1876, 128	»	11,0	%
1,301	»	» 1877, 130	»	10,0	%
1,925	»	» 1878, 165	»	8,6	%
2,484	»	» 1879, 244	»	9,8	%
2,743	»	» 1880, 292	»	10,6	%
2,188	»	» 1881, 287	»	13,1	%
2,144	»	» 1882, 264	»	12,3	%
2,179	»	» 1883, 321	»	14,7	%
2,180	»	» 1884, 290	»	13,3	%
2,259	»	» 1885, 340	»	15,1	%
2,859	»	» 1886, 472	»	16,5	%
3,374	»	» 1887, 510	»	13,9	%
3,876	»	» 1888, 684	»	17,6	%
3,532	»	» 1889, 692	»	19,6	%
2,955	»	» 1890, 691	»	23,4	%.

Beträffande den förra anförde kommittén, under framhållande av att densamma vore den effektivare och följdriktigare: »Ett tvångsmedel av så allvarlig beskaffenhet lärer ej låta försvara sig i andra fall än då fråga är om verklig tredska. Med avseende härå kommer i betraktande, hurusom för fullgörandet av edgången måste förutsättas, att gäldenären avlämnar en förteckning över sina tillgångar, och att, huru ringa dessa än må vara, upprättandet av en sådan handling för personer, tillhörande de samhällsklasser, inom vilka nu ifrågavarande gäldenärer företrädesvis torde vara att finna, ofta nog kan bliva ett bestyr, som ej är utan sina svårigheter. Om man vidare besinnar den likgiltighet vid tillvaratagandet av sina intressen, som ej sällan är tillfinnandes hos dem, vilka leva i små och tryckta villkor, saknar man ej anledning att antaga, att ifrågavarande stränga påföljd ofta komme att drabba personer, hos vilka någon bestämd avsikt att undandraga sig fullgörandet av förevarande skyldighet ej förelegat, utan vilkas försummelse härutinnan berott av vårdslöshet eller oförstånd. Redan det, att en person skulle för en jämförelsevis så lindrig försummelse som den, varom nu är fråga, nödgas undergå en kanske långväga fängtransport och insättas i häkte, torde vara stötande för svensk rättsåskådning. Häremot torde ej kunna åberopas, att häkte dock är stadgat såsom äventyr för gäldenärs vägran att avlägga bouppteckningsed i konkurs. Anledningen till att av nyssnämnda stadgande några olägenheter ej förspotts torde nämligen ligga däri, att i konkurs ifrågavarande tvångsmedel kommer till användning allenast vid verklig tredska och ej vid en mera tillfällig försumlighet.»

Vad angår frågan om lämpligheten att göra konkurs till påföljd för uraktlåtenhet att avlägga manifestationsed anmärktes till en början, att man icke borde avstå från en sådan utväg av det enbart teoretiska skälet, att eden i verkligheten utgjorde ett led i en specialexekution och att följaktligen gäldenärens försättande i konkurs allenast för att framtvunga ed icke överensstämde med konkursens uppgift. Vidare framhölls, att berörda utväg lämpligen kunde anlitas, därest man i allmänhet förbjöde konkurs i fall, då gäldenärs tillgångar ej försloge till konkurskostnaderna och säkerhet ej heller ställdes för dessa kostnader, men tillåte konkurs utan hänsyn till nyssnämnda omständigheter, då gäldenären underlätit att fullgöra honom förelagd edgång. Kommittén fann emellertid så starka skäl förefinnas mot att icke tillåta konkurs i förstberörda fall, att kommittén ansåg sig förhindrad att föreslå bestämmelser i sådan riktning. Vad åter anginge frågan, huruvida konkurs kunde användas såsom påföljd, därest man lämnade borgenären öppet att välja emellan att begära manifestationsed och att påkalla gäldenä-

närens försättande i konkurs, anförde kommittén, att någon avsevärd minskning av antalet s. k. fattigkonkurser icke gärna på denna väg kunde vinnas under annan förutsättning än att det för en borgenär bleve förenat med mindre kostnader att utkräva manifestationsed än att försätta gäldenären i konkurs, något som varken med gällande konkurslag eller med kommitténs förslag till konkurslag skulle hava blivit fallet. Kommittén yttrade härom bl. a., att i det stora flertalet fall, då borgenär efter en resultatlös utmätning gjorde ansökning om gäldenärs försättande i konkurs, huvudsakliga syftemålet därmed vore att framtvinga betalning, att konkurshotet mången gång utgjorde ett det verksammaste medel i sådant avseende samt att, då avläggandet av manifestationsed i sammanhang med utmätning för flertalet gäldenärer måste framstå såsom en mindre olägenhet än att försättas i konkurs, det vore uppenbart, att en borgenär, som kunde välja emellan dessa alternativ, i regel skulle vara mera benägen att söka gäldenären i konkurs, så mycket hellre som han även på denna väg skulle kunna framtvinga en manifestationsed. Tillika framhölls, att konkurs icke lämpligen kunde ifrågakomma såsom äventyr för underlåtenhet att avlägga manifestationsed, därest ej samtidigt stadgades, att om genom eden gäldenärens medellöshet konstaterades, konkurs kunde påkallas endast under vissa särskilda förutsättningar, såsom då det påvisades, att utsikt till återvinning förefunnes eller att gäldenären förvärvat egendom efter edgången. Å andra sidan kunde enligt kommitténs åsikt mot att i här avsedda fall utesluta konkurs anföras samma skäl, som kunde åberopas mot att förbjuda konkurs i fall, då tillgångarna icke räckte till konkurskostnadernas bestridande.

Då kommittén sålunda icke kunde föreslå upptagande av bestämmelser om manifestationsed, fann sig kommittén, för att dock så vitt möjligt minska vederbörandes kostnader och besvär av fattigkonkurser, böra föreslå införandet av en förenklad procedur för dylika konkurser.

Kommitténs förslag underkastades sedermera överarbetning av särskilde sakkunnige, i vilkas år 1919 framlagda betänkande frågan om införande av manifestationsed icke berördes; däremot gjordes i de av kommittén föreslagna bestämmelserna rörande fattigkonkurser den ändringen, att i fall, då sådan konkurs tillkommit på ansökan av borgenär, kostnaden för konkursen ålades honom. Sakkunnigförslaget bestämmelser angående fattigkonkurser, vilka oförändrade ingingo i det till lagrådet år 1919 remitterade förslaget till konkurslag och vid granskningen i lagrådet föranledde allenast detaljanmärkningar, upptogos, efter iakttagande av berörda anmärkningar, i det för 1920 års riksdag framlagda konkurslagsförslaget. Vid riksdagsbehandlingen av förslaget,

vilken behandling resulterade i förslaget fall, voro omförmälda bestämmelser icke föremål för diskussion.

I utländsk rätt har man på olika sätt sökt skapa garanti för ett tillförlitligt resultat av en utmätningsförrättning.

Enligt norsk rätt är gäldenären vid utmätning pliktig att på anmaning lämna de upplysningar angående sina förmögenhetsförhållanden, som äro nödvändiga för att verkställighet må kunna äga rum. Föreskriften kompletteras med en strafflagsbestämmelse, som stadgar straff, böter eller fängelse i högst tre år, för den, »som ved forstikkelse, falske foregivender eller fortielse unddrager nogen ham tilhørende formuesgjenstand fra at tjene en fordringshaver til fyldestgjørelse, eller som for at unddrage nogen fordringshaver saadan fyldestgjørelse flygter fra eller hemmelig forlader landet». För straffbarhet fordras vidare, att utmätningssökanden i följd av brottet förhindrats att erhålla betalning eller icke erhållit sådan vid utmätningsförrättningen (Se norska utsökningslagen, § 37, och norska strafflagen, § 281.). Resultatlös utmätning berättigar borgenären att påkalla konkurs. I denna är gäldenären vid äventyr av häkte pliktig att lämna alla erforderliga upplysningar samt att förse bouppteckningen med påskrift om dess riktighet. Har gäldenären därvid genom »forstikkelse, falske foregivender eller fortielse eller paa anden maade» sökt undandraga någon av sina tillhörigheter från att användas till betalning för gäld, kan han dömas till fängelse i högst sex år. Saknas i konkursen tillgång till kostnadernas bestridande, skola dessa gäldas av sökanden. Rätten torde f. ö. kunna i detta fall vägra att låta konkurs komma till stånd, om ej säkerhet ställes för kostnaderna (Se norska konkurslagen, §§ 3, 20, 30, 34, 35, och norska strafflagen, § 282.).

Enligt dansk rätt är gäldenären vid utmätning pliktig att på anmodan redligt och sanningsenligt uppgiva vad han äger till gäldande av den fordran, varför utmätningen äger rum, samt att i övrigt meddela alla i sådant hänseende erforderliga upplysningar. Är gäldenären ej tillstades, kan förrättningen uppskjutas för hans hörande. Vägrar gäldenären att meddela uppgifter och upplysningar eller underlåter han, utan laga förfall, att inställa sig vid ny förrättning, som utsatts för hans hörande, kan han, till dess han fullgjort vad som i dylikt hänseende åligger honom, hållas i fängelse, dock icke under längre tid än sex månader. Liksom i Norge berättigar resultatlös utmätning borgenären att påkalla konkurs. I denna är gäldenären pliktig att närvara vid bouppteckningsförrättningen och därvid meddela alla erforderliga upplysningar. Vägrar han att lämna dylika upplysningar, kan såsom

tvångsmedel mot honom användas fängelse i högst sex månader. Har gäldenären sedan han kommit i konkurs eller på tid, då han måst förutse, att konkurs förestod, i egennyttigt syfte företagit åtgärd, avseende att undandraga borgenärerna boets egendom eller fordringar, kan gäldenären dömas till straffarbete i högst sex år eller till fängelse på vatten och bröd under minst två gånger fem dagar. Samma straff träffar en gäldenär, som under en utmättningsförrättning eller å tid, då han måst förutse en sådan, i egennyttigt syfte och för att undandraga borgenär betalning företager åtgärd, avseende att undandraga egendom från utmätning. Förslår konkursboet icke till konkurskostnaderna, är den borgenär, på vars ansökning konkursen kommit till stånd, betalningsskyldig för desamma (Se lov om rettens pleie den 11 april 1916, §§ 520 och 521, danska konkurslagen, §§ 42, 54, 82, 97, och danska strafflagen, § 260.).

Enligt finsk rätt är gäldenär, om vid utmätning full tillgång till gäldande av skuld saknas eller uppgiven tillgång är tvistig eller för annan orsak ej strax kan till betalning i laga ordning användas, pliktig, om borgenären det yrkar, att inom tid, som av överexekutor bestämmes, hos överexekutor eller domstol med ed styrka, att han ej äger annan tillgång än den, som uppgiven är. Vägrar gäldenären att avlägga eden, kan överexekutor mot gäldenären såsom tvångsmedel använda häkte. Fortfar gäldenärens tredska sedan han därför hållits häktad två månader, skall han tilltalas och dömas såsom om han i konkurs ådagalagt dylik tredska, vilket innebär, att han för oredlighet mot borgenärer kan dömas till fängelse i högst två år. Gäldenär, som avlagt eden, är icke pliktig att för samma sak ånyo avlägga ed, med mindre skälig anledning visas, att han undandöljer tillgång, som tillfallit honom efter edgången och bör gå till betalning av gäld. Om utmätning för skuld hos gäldenär skett och tillgång till betalning därav icke funnits, kan borgenären direkt påyrka konkurs. Sådan rätt tillkommer dock ej borgenären, om gäldenären för hans fodran avlagt manifestationsed och borgenären ej gitter visa skälig anledning, att gäldenären undandöljer tillgång, som tillfallit honom efter edgången och bör gå till betalning av gäld. Sedan gäldenärsed i konkurs avlagts, skall rätten, därest tillgångarna i boet icke förslå till konkurskostnaderna, förordna om konkursens avskrivning. Beträffande underlåtenhet att avlägga gäldenärsed i konkurs gäller detsamma som beträffande underlåtenhet att gå manifestationsed. Missbruk av eden föranleder i båda fallen menedsstraff. För fodran, som blivit i konkurs godkänd eller kunnat däri bevakas, är gäldenären efter konkursens slut ej pliktig att avlägga mani-

festationsed, med mindre borgenären fullgör bevisning av förut omnämnd art. För borgenärerna oförmånliga rättshandlingar äro underkastade återvinning ej blott vid konkurs utan även vid utmätning (Se finska utsökningslagen, 3 kap. 33 §, promulgationslagen till utsökningslagen, § 29, och finska konkurslagen, §§ 6, 15 18 och 85.).

I Tyskland är gäldenär, om utmätning icke lett till borgenärens fulla förnöjande eller borgenär kan göra sannolikt, att han icke genom utmätning kan erhålla full betalning, pliktig att, på yrkande av borgenären, förete en förteckning över sina tillgångar, därvid i fråga om fordran dess grund och tillgängliga bevismedel för dess existens skola angivas, ävensom med ed betyga, att han uppgivit sina tillgångar efter bästa förstånd och så fullständigt, som i hans förmåga stått. Edgångsyrkandet göres skriftligen eller muntligen hos vederbörande Amtsgericht. I samband med ansökningen skola ingivas vederbörlig exekutionstitel och de andra handlingar, som konstituera edgångsplikt för gäldenären. Finner rätten hinder för ansökningens upptagande icke möta, utsätter rätten för handläggningen viss dag, till vilken båda parterna kallas genom rättens försorg. På den sålunda utsatta dagen har rätten att, därest gäldenären inställer sig och är villig att gå eden, omedelbart upptaga densamma. Bestrider gäldenären, att han är edgångspliktig, har rätten att besluta över invändningen. Eden avlägges i sådant fall i allmänhet först sedan rättens beslut vunnit laga kraft. Utebliver gäldenären eller vägrar han, utan angivande av skäl, att avlägga eden, har rätten att på yrkande av borgenären förordna om gäldenärens insättande i häkte, där han dock ej må kvarhållas mer än sex månader. Häktad gäldenär kan när som helst påfordra att få avlägga eden och lösgives, så snart edgången fullgjorts. Då gäldenären lösgives på sådan grund, skall borgenären under rättas därom. Har gäldenären avlagt ifrågavarande manifestationsed, är han under de följande fem åren ej ens gent emot annan borgenär pliktig att ånyo avlägga dylik ed, om det ej göres sannolikt, att gäldenären under tiden förvärvat nya tillgångar. Med eds avläggande jämställas, att gäldenären under sex månader varit häktad för vägran att avlägga manifestationsed. Kostnaden för gäldenärens hållande i häkte skall av borgenären månadsvis förskjutas. Släppes gäldenären på grund av att förskott ej behörigen erlägges eller eljest utan egen tillskyndan på begäran av borgenären, kan gäldenären ej på samma borgenärs begäran ånyo insättas i häkte. Vid rätten skall föras förteckning över alla personer, vilka avlagt ifrågavarande manifestationsed eller för vägran att gå sådan ed insatts i häkte. Då förenämnda tid av fem år förflutit, skall gäldenärens namn utplånas ur förteckningen eller denna förstö-

ras. Förteckningen är tillgänglig för en var, som önskar taga del av densamma. Resultatlös utmätning är såsom insolvenssymptom konkursanledning; rätten äger emellertid att avvisa konkursansökning, därest rätten finner gäldenärens tillgångar icke förslå till konkurskostnaderna och härför erforderligt belopp ej heller förskjutes. De ovan refererade bestämmelserna angående manifestationsed äga i stort sett tillämplighet jämväl å gäldenärsed i konkurs. Återvinningstalan är tillåten ej blott i konkurs utan även vid utmätning (Se tyska civilprocesslagen, §§ 807 och 899—915, tyska konkurslagen, §§ 102, 107, 125, samt den tyska lagen om återvinning utan konkurs av den 21 juli 1879.).

Enligt österrikisk rätt har, då utmätning för fordran icke lett till betalning, emedan hos gäldenären icke anträffats utmättningsbar egendom eller ock hos gäldenären anträffad sådan egendom varit otillräcklig eller tvistig, gäldenären skyldighet att framlägga en förteckning över sina tillgångar med uppgift å det ställe, varest varje särskilt förmögenhetsobjekt befinner sig och med angivande, i fråga om fordringar, av deras grund och tillgängliga bevismedel för deras existens, varefter det åligger gäldenären att med ed betyga, att hans uppgifter äro riktiga och fullständiga och att han icke förteगत någon av honom känd egendom. Eden avlägges inför vederbörande underrätt, som äger att i eden inrycka uppgifter jämväl om andra omständigheter, som kunna tjäna till upplysning angående utmättningsbar egendom. Bestämmelserna överensstämma för övrigt i väsentliga delar med de tyska. Bland olikheter må nämnas, *att*, ehuru maximitiden för häkte såsom tvångsmedel är högst sex månader, häkte icke kan åläggas för längre tid i taget än två månader, *att* för förnyad edgångsplikt sannolikhetsbevisning om nyförvärv alltid erfordras, *att* vid brist på tillgångar konkurs kan tillåtas, därest sökanden gör förefintligheten av ett återvinningsanspråk sannolikt, samt *att*, då konkurs i följd av brist på tillgångar icke kommer till stånd, gäldenären i allt fall är pliktig att avlägga bouppteckningsed (Se österrikiska utsokningslagen, §§ 47—49 och 360—366, österrikiska konkurslagen, §§ 68, 73, 100, 101, samt österrikiska återvinningslagen den 10 december 1914.).

Vid en granskning av de olika system, som i det föregående refererats, lärer man näppeligen kunna komma till annat resultat än att den förut omfördälda bristen i vår lagstiftning lämpligen bör avhjälpas genom att man, då utmätning icke lett till betalning, stadgar åliggande för gäldenären att lämna sanningsenliga och fullständiga uppgifter angående sina tillgångar samt belägger avgivandet av oriktiga eller ofullständiga uppgifter med straff. Om man därvid i anslutning till bestämmelserna i Norge och Danmark, i vilka länder bouppteckningsed i kon-

kurs icke förekommer, ålägger gäldenären en under straffsanktion ställd upplysningsplikt eller i överensstämmelse med det system, som antagits i finsk, tysk och österrikisk lagstiftning och tidigare jämväl i svensk, inför en särskild manifestationsed, vars missbruk föranleder menedsstraff, är måhända utan större betydelse. Men så länge man i vår rätt i allmänhet bibehåller eden och särskilt gäldenärsed i konkurs, skulle det otvivelaktigt vara mindre konsekvent att välja en annan form för här ifrågavarande uppgifters avgivande. Förutsättning för en lagstiftning i sådan riktning är emellertid, att man kan utfinna ett lämpligt tvångsmedel mot en gäldenär, som tredskas att avlägga eden. Såsom av konkurslagstiftningskommittén framhållits har man härvid knappast att välja emellan andra tvångsmedel än konkurs och häkte.

En förutsättning för att man skall kunna använda konkurs såsom tvångsmedel är att det, då en gäldenärs tillgångar icke kunna antagas förslå till konkurskostnaderna, för borgenären i allmänhet blir lättare att få till stånd en manifestationsed än en konkurs. I annat fall kan man knappast förvänta, att manifestationseden skulle komma till användning i åsyftad utsträckning. Berörda förutsättning kan åvägabringas antingen på det sättet, att man i allmänhet betager borgenären rätten att påkalla konkurs i fall, då tillgångar till konkurskostnadernas bestridande icke anses vara för handen och gäldenären icke vägrat att avlägga manifestationsed, eller ock så, att man i nämnda fall gör konkursen dyrare för borgenären än manifestationseden. Den förra utvägen skulle, såsom kommittén framhållit, nödvändiggöra bestämmelser om bl. a. återvinning och ansvar för förbrytelser mot borgenärer utan konkurs; och då det faller utom ramen för förevarande utredning att undersöka förutsättningarna för en så vittgående lagstiftning, kan denna utväg icke här komma i betraktande. Den senare utvägen står däremot till buds och nödvändiggör ej ens utarbetandet av något nytt lagförslag, eftersom i 1919 års sakkunnigförslag och 1920 års därpå byggda proposition, såsom förut omnämnts, föreskrift upptagits om skyldighet för borgenär, på vars ansökan s. k. fattigkonkurs kommit till stånd, att vidkännas kostnaderna för densamma. Då kostnaderna för åvägabringandet av en manifestationsed otvivelaktigt måste bliva väsentligt mindre än för en s. k. fattigkonkurs, behövdes tydligen blott en föreskrift om att borgenärs ansvarsskyldighet för konkurskostnaderna skulle bortfalla, då gäldenären vägrat att avlägga manifestationsed. Emellertid synes, även om det skulle vara möjligt att genomföra en lagstiftning om manifestationsed med konkurs såsom tvångsmedel vid tredska att avlägga eden, en dylik anordning knappast vara att förorda. Den skulle nämligen i viss mån

komma att strida mot ett av huvudsyftena för ifrågavarande lagstiftning, nämligen det att nedbringa fattigkonkursernas antal. Men kan så mycket mera befara, att detta syftemål icke skulle bliva behörigen tillgodosett, som konkurs under alla förhållanden måste betraktas såsom ett ganska svagt tvångsmedel *dels* därför, att det är indirekt — det verkliga tvångsmedlet är ju den i konkursen tillämpliga påföljden för vägran att avlägga gäldenärsed — och *dels*, emedan gäldenären i allt fall måste riskera att, sedan han fullgjort edgången, ändock bliva försatt i konkurs.

Vad åter beträffar häkte såsom tvångsmedel, ligger det otvivelaktigt närmast till hands att tillämpa samma påföljd vid tredska att avlägga manifestationsed som vid tredska att gå gäldenärsed i konkurs. De skäl, som anförts emot en sådan utväg av kommittén, vilken dock erkänner, att densamma är den mest konsekventa och mest effektiva, synas knappast vara tillräckligt vägande. Under förutsättning att handhavandet av ifrågavarande tvångsmedel liksom i konkurs överlämnas åt domstolsmyndighet och möjlighet beredes gäldenären att vid upprättandet av den för edgångens fullgörande nödvändiga bouppteckningen erhålla erforderligt biträde, lär det icke varit förenat med oöverstigliga svårigheter att anordna manifestationsedsinstitutet så, att tvångsmedlet kommer till tillämpning blott vid verklig tredska, och det kan väl under sådana förhållanden näppeligen anses stötande för rättskänslan, att en utmätningsgäldenär, som tredska att avlägga manifestationsed, underkastas samma påföljd som en konkursgäldenär, vilken söker undandraga sig att gå gäldenärsed. Ett vägande skäl för att använda häkte såsom tvångsmedel är för övrigt att finna i erfarenheten från Tyskland. Där har något missnöje därmed icke försports, ehuru manifestationsedsinstitutet kommit till användning i mycket stor omfattning.

Även om man väljer häkte såsom tvångsmedel, är det, därest manifestationseden skall fylla ändamålet att minska fattigkonkursernas antal, nödvändigt, att den nya lagstiftningen får sådant innehåll, att det för borgenären blir en lättnad, om han äger påkalla manifestationsed i stället för konkurs. I annat fall komma borgenärerna säkerligen att i stor utsträckning gå den senare vägen, på vilken de ju också kunna nå fram till en bouppteckningsed. Att man i Tyskland, såsom av redogörelsen för den tyska rätten framgår, vederbörligen beaktat denna synpunkt, torde utgöra en bidragande anledning till det goda resultat, man där nått. De bestämmelser om skyldighet för borgenär, på vars ansökan fattigkonkurs kommit till stånd, att vidkännas kostnaderna för förfarandet, som upptagits i det för 1920 års riksdag framlagda förslaget, torde emellertid vara tillräckliga att tillgodose det ifrågavarande syftemålet.

Genom desamma vinnes f. ö. jämväl den fördelen, att borgenärerna kunna antagas bliva mindre benägna att, sedan genom manifestationseden blivit konstaterat, att konkurs är meningslös, ändock påkalla sådan. En lag om manifestationsed synes därför lämpligen böra anslutas till nämnda förslag, och så har också skett med det förslag till en sådan lag, som i det följande framlägges. Skulle berörda konkurslagsförslag icke varda upphöjt till lag, torde någon lagstiftning om manifestationsed icke böra komma till stånd, med mindre i gällande konkurslag införas bestämmelser, varigenom en borgenär, som gör ansökan om gäldenärs försättande i konkurs, får, om konkursboet icke förslår till kostnadernas bestridande, i större eller mindre utsträckning svara för desamma. Det skulle därvid möjligen kunna ifrågasättas att efter mönster av 97 § i danska konkurslagen ålägga den borgenär, på vars ansökan konkurs kommit till stånd, att vidkännas kostnaderna för densamma med rätt för borgenären att, för att kunna begränsa till ansvarighet, när som helst påkalla konkursens avskrivande.

I den föregående framställningen, som torde visa, att behov av en lagstiftning om manifestationsed vid utmätning förefinnes och att en sådan lagstiftning kan genomföras, har fråga endast varit om edgångsplikt för gäldenär i det fall, att vid utmätning för fordran borgenär ej kunnat erhålla full betalning. Även i ett annat fall kan emellertid en dylik manifestationsed ifrågakomma, nämligen då vid verkställighet av utslag, varigenom gäldenär förpliktats utgiva viss egendom eller bestämd myckenhet av viss vara, vad gäldenären sålunda är pliktig utgiva icke kunnat anträffas. Till behovet av en dylik manifestationsed har vid förevarande utredning, som utgör ett led i det nu pågående arbetet på en reform av vår konkurslagstiftning, någon hänsyn icke syntts böra tagas.

Vad beträffar frågan, huru lagbestämmelserna om manifestationsed tekniskt böra utformas, må till en början framhållas, att det icke är möjligt att, på sätt i Nya lagberedningens förslag till utsökningslag på sin tid föreslogs, nöja sig med en kortfattad föreskrift i utsökningslagen. Redan den omständigheten att, såsom förut antytts, handläggningen av manifestationsedsärenden lämpligen bör anförtros åt domstolsmyndighet, nödvändiggör stadganden om forum och om sättet för dylika ärendens behandling. Ytterligare erfordras bestämmelser till förhindrande av att edgång i oträngt mål avkräves gäldenär, som fullgjort dylik edgång, ävensom föreskrifter angående påföljd vid tredska o. s. v. Därvid måste, på grund av det nära sambandet emellan manifestationsed och gäldenärsed i konkurs, det förra institutet regleras i huvudsaklig överensstämmelse med det senare. I enlighet härmed föreslås här en särskild lag om mani-

festationsed av i huvudsak följande innehåll. Om vid utmätning icke kunnat anträffas full och otvistig tillgång till gäldande av utmätningssökandens fordran, är gäldenären pliktig att på yrkande av utmätningssökanden upprätta en skriftlig förteckning över sina tillgångar samt att med manifestationesed bestyrka förteckningens riktighet. Där så erfordras, äger konkursdomaren att på sökandens bekostnad förordna lämplig person att tillhandagå gäldenären vid förteckningens upprättande. Även då utmätningssökanden icke påkallat manifestationesed, är gäldenären berättigad att efter sådan utmätning, som nyss nämnts, avlägga dylik ed. Ärendet handlägges av konkursdomaren i den ort, där gäldenären har sitt personliga forum, dock med det undantag, att därest gäldenären bestrider, att edgångsplikt föreligger, denna fråga skall hänskjutas till avgörande av rätten. Tredskas gäldenären att inställa sig å den för edgångens fullgörande utsatta dag eller att, då han tillstädeskommit, med företeende av förteckning över sina tillgångar avlägga eden, har konkursdomaren att mot den tredskande såsom tvångsmedel använda hämtning eller häkte. Har gäldenären avlagt manifestationesed, är han ej gent emot någon borgenär pliktig att under de närmaste tre åren ånyo avlägga manifestationesed, om det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit gäldenären. Jämställd med manifestationesed är i sist omnämnda avseende gäldenärsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § i konkurslagsförslaget eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning. Över gäldenärer, som avlagt manifestationesed eller förpliktats att avlägga sådan ed men uraktlåtit att fullgöra edgången, skall förteckning föras av konkursdomaren.

Beträffande detaljbestämmelserna hänvisas till den följande motiveringen till de särskilda paragraferna.

1 §.

Förutsättningarna för borgenärs rätt att påkalla manifestationesed hava upptagits i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter, som innehölls i förordningen den 1 maj 1868 och i Nya lagberedningens förslag till utsökningslag, i vars 86 §, såsom dess andra stycke giver vid handen, med borgenär avsågs utmätningssökanden. Av ordalagen torde framgå, att någon undersökning om, huruvida en sökande, som i laga ordning erhållit utmätning, verkligen har fordringsrätt, icke kan komma

i fråga. Att borgenärens fordran är tvistig, utgör således intet hinder för bifall till yrkande om åläggande för gäldenär att avlägga manifestationsed. Det skulle vara så mycket olämpligare att i edgångsärendet kräva bevisning angående fordran, vilken icke är klar, som en dylik fordran jämlikt 15 § i det för riksdagen framlagda förslaget till konkurslag kan utan vidare bevisning åberopas såsom stöd för borgenärs behörighet att söka gäldenärs försättande i konkurs. Att däremot, i enlighet med vad som gäller i Tyskland, tillåta varje borgenär, för vars fordran utmätning kan ske, att även utan föregående utmätningssökanden påkalla avläggandet av manifestationsed, skulle otvivelaktigt medföra allt för stor risk för långvariga förhandlingar inför rätten rörande frågan, huruvida gäldenären har eller icke har tillräckliga utmätningssökbara tillgångar, och då kostnaden för en utmätning i regel är föga betungande, torde skäl saknas att uppgiva kravet på resultatlös utmätning såsom förutsättning för rätten att framtvinga manifestationsed.

Att edgångsyrkande skall framställas inom viss kortare tid från utmätningen, har icke syns böra föreskrivas. Skulle gäldenären hava förvärvat tillgångar efter utmätningen, kan han alltid undkomma edgång genom att betala utmätningssökanden eller, därest det är fråga om tvistig fordran eller hinder för betalning eljest förefinnes, under hand söka förmå borgenären att återtaga sin ansökning genom att anvisa egendom till förnyad utmätning. Däremot kan gäldenären givetvis icke undandraga sig edgång genom bevisning, att han efter utmätningen förvärvat egendom.

Enligt förenämnda förordning och lagförslag hade gäldenären att utan att förete bouppteckning med ed betyga, att han icke ägde annan tillgång än »den, som uppgiven är», vilket sistnämnda uttryck väl måste tolkas såsom avseende den egendom, som vid utmätningen uppgivits. Ett sådant edstema borde egentligen förutsätta, att gäldenären varit närvarande vid utmätningssökningen och att utmätningssökaren därvid efter gäldenärens uppgifter antecknat all hans egendom, även sådan, som är fritagen från utmätning. Då emellertid redan på grund av gäldenärens frånvaro en dylik uppteckning ofta nog icke kan ske samt även eljest anteckningarna i utmätningssökningen sällan äro sådana, att gäldenären kan underlåta att, med hänsyn till den noggrannhet, som han måste iakttaga vid edgången, avlämna åtminstone en kompletterande förteckning, har här syns böra stadgas, att förteckning över gäldenärens tillgångar alltid skall av honom företas. Någon synnerlig svårighet för gäldenären att uppfylla det krav, som sålunda ställes på honom, torde icke föreligga; dessutom har genom föreskriften i 10 §

möjlighet beretts gäldenären att erhålla biträde vid förteckningens upprättande.

Den föreslagna manifestationseden skiljer sig från gäldenärseden i konkurs bland annat i det viktiga hänseendet, att den blott berör gäldenärens aktiva, medan däremot gäldenärens passiva, vilka utmätningssökanden icke kan antagas hava något direkt intresse att känna, icke syntes böra inbegripas under eden. Därvid bör emellertid beaktas, att uppgifter angående intecknings- eller panträttigheter, varav gäldenärens tillgångar besväras, uppenbarligen äro nödvändiga för att klargöra omfattningen av dessa och alltså skola inflyta i förteckningen.

2 §.

I avsikt såväl att bespara utmätningssökanden de kostnader, som äro förbundna med en delgivning, som att giva gäldenären möjlighet att i viss mån välja tid för edgångens fullgörande har gäldenären här förklarats berättigad att själv gå i författning om att avlägga manifestationseden. Det förutsättes därvid, att gäldenären handlar i samförstånd med utmätningssökanden, vars intresse av att få närvara vid edgången för att få tillfälle att framställa erforderliga frågor till gäldenären givetvis måste iakttagas. Angående de föreskrifter, förslaget i sådant ändamål innehåller, hänvisas till 11 §.

3 §.

Anledningen till att handläggningen av manifestationsedsärenden i olikhet med vad som var fallet enligt förordningen den 1 maj 1868 överlämnats åt konkursdomarne är i första hand lämpligheten av att ifrågavarande institut regleras i överensstämmelse med gäldenärsed i konkurs. En bidragande anledning är jämväl, såsom förut antytts, att härigenom större garanti torde vinnas för att påföljd för underlåtenhet att avlägga eden kommer till tillämpning endast vid fall av verklig tredska. Denna garanti består däri, att beslut om påföljdens användande meddelas efter muntlig förhandling, vilken det onekligen är lämpligare att överlämna åt de för allmänheten lättare tillgängliga konkursdomarne än åt Konungens befallningshavande. Härtill kommer, att då tvist om edgångsplikt uppstår, dennas avgörande icke gärna kan anförtros åt annan myndighet än domstol och att för sådana fall en väsentlig tidsbesparing möjliggöres, om edens upptagande överlämnas åt konkursdomaren.

Någon ökning av konkursdomarens arbetsbörda läser förslaget icke förorsaka. Genom den minskning av fattigkonkurserna, som förslaget bör medföra, kommer sannolikt tvärtom mera tid att vinnas än som erfordras för handläggning av manifestationsedsärenden.

Beträffande föreskriften om att protokollet över den utmättningsförrättning, som föranlett ansökningen, måste fogas vid denna, hänvisas till vad som yttras vid 6 §.

4—5 §§.

De rent formella föreskrifter, som här meddelas, torde icke tarva någon särskild motivering. De överensstämman för övrigt i väsentliga delar med motsvarande stadganden i det för 1920 års riksdag framlagda konkurslagsförslaget, till vars 10, 12 och 204 §§ hänvisas.

6 §.

Ehuru en ansökning, vari borgenär påkallar avläggandet av manifestationsed, icke kräver en så skyndsamt handläggning som en konkursansökning, måste det dock tillses, att gäldenären ej erhåller tillfälle att obehörigen fördröja proceduren. I sådant syfte har beträffande prövningen av ansökning av det förra slaget gjorts den avvikelser från motsvarande stadgande i 93 § i konkurslagsförslaget, att då gäldenären — givetvis utan anmält eller känt laga förfall — uteblivit med förklaring, frågan om gäldenärens edgångsplikt får avgöras omedelbart av konkursdomaren och ej behöver hänskjutas till rätten. Föreskriften möjliggöres därigenom, att gäldenären jämlikt 3 och 5 §§ i förslaget alltid skall hava erhållit del av det utav borgenären åberopade utmättningsprotokollet samt fått erinran om att hans underlåtenhet att avgiva förklaring icke hindrar målets avgörande. Man läser med hänsyn härtill i regel vara berättigad att antaga, att gäldenär, som underlåtit att förklara sig, icke haft för avsikt att bestrida ansökningen, och det torde därför ej heller ligga något stötande i att konkursdomarens ifrågavarande beslut jämlikt 15 § i förslaget omedelbart skall gå i verkställighet. Skulle i något undantagsfall nyssnämnda antagande vara ogrundat, får i allt fall gäldenären på grund av stadgandet i 7 § tredje stycket en förnyad erinran om att han själv har att vidtaga åtgärd och han har då möjlighet att i samband med besvär över konkursdomarens beslut hos hovrätten påkalla förbud mot verkställighet av detsamma. Vad gäldenären har att hos konkursdomaren andraga till stöd för de besvär, han anfört över edgångsföreläggandet, kan för övrigt vara av sådan beskaffenhet, att vägran att avlägga eden icke kan betraktas såsom tredska.

7 §.

Därest en gäldenär, som avfordras manifestationsed och icke har något emot att gå eden, vill fortast möjligt avlägga densamma, har han att personligen inställa sig å den för förklarings avgivande utsatta tiden; eden blir då omedelbart upptagen. Har däremot gäldenären uteblivit med förklaring eller medgivit edgångsyrkandet genom ombud eller har gäldenär, som personligen medgivit edgångsyrkandet, begärt anstånd för företeende av boförteckning eller har slutligen, i anledning av att gäldenären bestritt edgångsyrkandet, detta hänskjutits till rätten och där bifallits, kan någon omedelbar edgång i regel icke äga rum. I samtliga fallen skall konkursdomaren utsätta tid och ställe för edgångens fullgörande. Då gäldenären medgivit edgångsyrkandet eller uteblivit med förklaring, har konkursdomaren att meddela sitt beslut genast. Då däremot rätten bifallit edgångsyrkandet och edgång alltså icke kan äga rum förrän rättens beslut vunnit laga kraft, kan konkursdomaren antingen omedelbart utsätta edgången till dag, då sökanden bör hava hunnit inkomma med bevis, att rättens beslut vunnit laga kraft, eller ock utsätta tid för edgången först sedan sökanden inkommit med sådant bevis. Stadgandet lämnar båda utvägarna öppna; den ena eller den andra kan lämpligen komma till användning allt efter som man kan förutsätta, att gäldenären kommer att fullfölja talan mot rättens beslut eller icke.

Påföljd för tredska kan icke drabba gäldenären för än han underlåtit att ställa sig konkursdomarens jämlikt förevarande paragraf meddelade beslut om tid och ställe för edgångens fullgörande till efterrättelse. Dylig påföljd bör såsom tidigare betonats icke kunna komma till tillämpning annat än vid verklig tredska och i sådant syfte lämnas här föreskrifter om att konkursdomarens beslut antingen skall avsägas i gäldenärens närvaro eller genom konkursdomarens försorg delgivas gäldenären samt att erinran om den påföljd, som är stadgad vid tredska, skall intagas i beslutet.

Då det för borgenären är av stort intresse att närvara vid manifestationsedens avläggande, så att han får tillfälle att genom konkursdomaren framställa nödiga frågor, bör borgenären hava kännedom om tid och ställe för edgången. Sådan kännedom erhåller han i regel genom kommunikationsresolutionen och därigenom, att han inställer sig dels vid det tillfälle, då edgångsärendet första gången förekommer till handläggning inför konkursdomaren, och dels vid rätten, om edgångsfrågan varder dit hänskjuten. I ett fall är det honom emellertid omöjligt att på detta sätt själv skaffa sig kunskap i förevarande avseende, nämligen då

gäldenär, som för tredska att avlägga eden insatts i häkte, anmäler sig till edens avläggande. Att i detta fall ovillkorligen fordra, att borgenären före edgången skall hava erhållit underrättelse om tid och ställe för densamma, torde väl icke gå för sig; gäldenärens intresse att komma på fri fot måste i första hand beaktas. Men i regel låter det sig dock göra att på ett eller annat sätt, t. ex. genom brev eller telefon, underrätta borgenären om edgången. Huru stor betydelse en dylik underrättelse har, framgår därav, att det i Tyskland, där någon skyldighet att underrätta borgenären icke förefinnes, förekommit, att gäldenärer låtit häkta sig för att komma i tillfälle att avlägga manifestationsed i borgenärens frånvaro. På grund härav och då det syntes lämpligt att borgenären jämväl eljest notificeras innehållet i konkursdomarens beslut, då borgenären ej närvarit vid dess meddelande, föreslås, att konkursdomaren i här omförmälda fall skall, tydligen utan kostnad för borgenären, underrätta denne om sitt beslut, så vitt det kan ske.

8—9 §§.

Förevarande paragrafer innehålla regler, motsvarande dem, som meddelas i 94 och 95 §§ i förenämnda konkurslagsförslag. Att kostnaden för gäldenärens hållande i häktet liksom vid konkurs bör gäldas av allmänna medel, är med konkurslagsförslaget ståndpunkt nödvändigt; låte man borgenären vidkännas densamma, skulle han kanske, om tredska vid edgångens fullgörande vore att befara, föredraga att försätta gäldenären i konkurs.

Någon särskild föreskrift om underrättelse till vederbörande ämbetsmyndighet, då konkursdomaren förordnar om häktande av ämbets- eller tjänsteman, synes icke erforderlig. Det torde härutinnan vara tillräckligt med det allmänna stadgandet i 19 § 5 mom. promulgationslagen till strafflagen.

11 §.

Föreskriften i 2 § om rätt för gäldenär att av eget initiativ avlägga manifestationsed har, såsom vid nämnda paragraf antytts, tillkommit lika mycket i borgenärens som i gäldenärens intresse. Det måste därför tillses, att borgenären erhåller tillfälle att inställa sig vid edgången. Föreskrift i sådan riktning har också meddelats genom hänvisning till stadgandet i 7 § tredje stycket sista punkten. Därest dylik föreskrift icke upptagits, skulle bestämmelsen i 13 § icke gärna kunnat göras tillämplig å edgång, som skett på ansökan av gäldenären själv.

12 §.

Gäldenärer, som kunna antagas bliva förpliktade att avlägga manifestationsed, torde ofta nog sakna närmare uppfattning om vad en boförteckning bör innehålla. Frånsett de fall, då konkursdomaren särskilt förordnar någon att biträda gäldenären, — fall, som med hänsyn till den i allmänhet obetydliga omfattningen av de bon, varom här kan bliva fråga, torde bliva sällsynta, — måste därför konkursdomaren vid edens avläggande söka genom frågor förmå gäldenären att komplettera förteckningen. För att åstadkomma fullständiga förteckningar gick man i Tyskland tidigare till väga på det sätt, att man för ifyllning lämnade gäldenären en tryckt blankett med anvisningar, vari *dels* gäldenären erinrades om att han var pliktig att upptaga all sin egendom, även sådan, som han ansåg fritagen från utmätning, och *dels* till gäldenärens ledning uppräknades alla de olika slags egendom, som i allmänhet kan komma i fråga. Blanketten var synnerligen detaljerad; sålunda uppräknades under rubriken fordringar: fordringar på grund av värdepapper, sparkasseböcker, lotterilotter, växlar, köpeavtal, hyresavtal, försträckning och försäkringsavtal, fordringar på lön, arvode och ränta, fordringar på återbekommande av föremål, som lämnats i förvar, utlånats, uthyrts, pantsatts, överlåtits till fordringsägares säkerhet eller sålts genom skenavtal eller på avbetalning, fordringar, som överlåtits genom skenavtal eller till säkerställande av fordringsägare, arvsanspråk, rätt att bruka makes, barns eller annans egendom samt fordran på grund av bolagsavtal. Blanketten befanns emellertid med hänsyn till den ringa omfattning, här ifrågavarande bon i allmänhet äga, vara alltför omständlig, och numera nöjer man sig t. ex. vid Berlins största underrätt, Amtsgericht Berlin Mitte, med att förelägga gäldenären en kort anvisning, vari gäldenären erinras om att han bör upptaga pantsatt och på avbetalning köpt egendom, utestående fordringar, försäkringar, fordringar på grund av borgen, lotter, å sparkasse-räkning inestående medel och kontanta penningar. Ett liknande förfaringsätt torde måhända lämpa sig även för våra konkursdomare.

13 §.

På det att det föreslagna edsinstitutet icke skall kunna missbrukas genom att samma gäldenär gång på gång förpliktas till edgång, föreskrives här, att gäldenären varken gent emot den ursprunglige edgångsökanden eller gent emot annan borgenär är pliktig att under de närmaste tre åren efter en edgång ånyo avlägga manifestationsed, därest

det ej göres sannolikt, att ny tillgång efter edgången tillfallit gäldenären. Den tid, under vilken edgångsyrkande icke må framställas, har satts något kortare än i Tyskland. Ehuru man väl bör hoppas, att man i vårt land icke skall göra samma erfarenhet som i nämnda land, varest man inom köpmanskretsar klagat över, att domstolarna på sina håll ställa så stora fordringar på utredning om nyförvärv, att ny ed praktiskt sett icke kan komma i fråga förr än efter den föreskrivna tidens utgång, torde det i allt fall vara fullt tillräckligt med den här föreslagna tiden, under vilken väl i allmänhet en förändring i gäldenärens ekonomiska situation kan antagas inträda.

Överensstämmelsen emellan en gäldenärsed i konkurs, som avskrivits jämlikt 185 eller 186 § i den ifrågasatta nya konkurslagen eller avslutats genom slututdelning utan att icke förmånsberättigade borgenärer erhållit full betalning, samt en manifestationsed torde vara så stor, att man icke gärna kan underlåta att giva den förra samma verkan i här ifrågavarande avseende som manifestationseden. Däremot är det redan på den grund, att gäldenärseden jämväl avser gäldenärens passiva, icke möjligt att befria en gäldenär, som efter avlagd manifestationsed kommit i konkurs, från att avlägga gäldenärsed i konkursen.

14—15 §§.

Föreskrifterna i dessa paragrafer böra jämföras med 208 och 210 §§ i konkurslagsförslaget. Utöver vad som yttrats vid 6 § torde desamma icke behöva särskilt motiveras.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden.

I ändamål att påskynda handläggningen av manifestationsedsärenden har här upptagits föreskrift om att prövningen av fråga, huruvida edgång skall mot gäldenärs bestridande åläggas honom, vilken prövning i regel icke torde bliva synnerligen svår, skall, liksom prövning av konkursansökningar, kunna äga rum å s. k. tremansting.
